

**ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії
ректор ХГУ «НУА»
проф. Катерина АСТАХОВА

Катерина Астахова
«16» квітня 2025 р

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з навчально-методичної
роботи і інновацій
проф. Катерина МИХАЙЛІВНА

Катерина Михайлівна

«01» квітня 2025 р

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО
ІСПИТУ**

для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра

**Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та
міжнародні відносини»**

Спеціальність С5 «Соціологія»

**Харків
2025**

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою фахового вступного іспиту для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра зі спеціальності С5 «Соціологія», освітня програма «Управління соціальними комунікаціями» є визначення рівня підготовленості вступників з фаху.

Формою проведення вступного іспиту до магістратури є усна відповідь на три запитання екзаменаційного білета.

Загальні вимоги до рівня підготовки вступників. Успішне засвоєння освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності С5 «Соціологія» потребує від вступників наявності вищої освіти за першим (бакалаврським)/другим (магістерським) рівнями/освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст», а також здатності до оволодіння програмними компетентностями за освітньою програмою.

Завдання фахового вступного випробування – перевірити знання відповідно до предметної програми ЄФВВ з психології та соціології (наказ МОН України № 156 від 11.02.2022):

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/vstup-2022/Prohramy-YEFVV/Zatverdzeni.prohramy.YEFVV/11.02/Pro.zatv.Prohr.predm.testu.psykhol.sotsiol-nakaz-156-11.02.2022.pdf>

2. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Програма передбачає 5 тематичних розділів:

1. Основи психології та соціології.
2. Історія і теорія психології та соціології.
3. Методи психології та соціології.
4. Прикладні аспекти психології та соціології.
5. Психологічні та соціологічні виміри суспільства.

1. Основи психології та соціології

1.1. Психологія та соціологія у структурі сучасних наук. Об'єкт, предмет психології.

Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології.

Об'єкт, предмет соціології. Суспільство як об'єкт соціології. Соціальна взаємодія як

предмет соціології. Функції соціології: теоретико-пізнавальні, практично-політичні, громадянські. Трансформація уявлень про предмет психології. Історичне формування предмету психології: від вчення про душу до науки про психіку. Трансформація уявлень про предмет соціології: від вивчення суспільства в людині до дослідження людини в суспільстві.

Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

Рівні соціологічного знання: загальносоціологічні теорії (макросоціологія та мікросоціологія), спеціальні та галузеві соціологічні теорії (теорії середнього рівня), знання, здобуте за допомогою емпіричних досліджень.

1.2. Основні категорії психології та соціології. Поняття «психіка» та її сутність.

Функції психіки: відображальна, регулятивна. Співвідношення понять «соціальне» і «суспільне».

Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Біологічні передумови, соціальні умови та чинники психічного розвитку особистості. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

2. Історія і теорія психології та соціології

2.1 Соціологічна та психологічна думка XIX ст. Позитивізм Огюста Конта. Концепція співвідношення суспільства й індивіда. Проблема здорового глузду. Систематизація людської моралі. Психологія натовпу Гюстава Лебона. Класифікація натовпів, характеристики натовпу. Теорія наслідування Габріеля Тарда. Психологічний механізм наслідування як ключ до пояснення соціальної поведінки. Органіцизм та еволюціонізм у теорії Герберта Спенсера.

2.2 Соціологічна та психологічна думка кінця XIX –початку XX ст. Інтеракціонізм. Теорія «дзеркального Я» Чарльза Хортон Кулі. Теорема Томаса. Символічний інтеракціонізм Джорджа Герберта Міда. Аналіз динаміки «Я»: «І» / та «me». Психоаналітична теорія Зигмунда Фрейда. Вчення про сексуальність: лібідо, сублімація, витіснення. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Соціологічні

аспекти психоаналізу. Індивідуальна психологія Альфреда Адлера. Комплекс меншовартості. Аналітична психологія Карла Густава Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого. Розуміюча соціологія Макса Вебера. Теорія соціальної дії. Типи соціальної дії. Типи легітимного панування. Еміль Дюркгайм про суспільні норми і цінності як примусові сили індивідуальної поведінки. Поняття аномії. Проблема розрізнення нормальних і патологічних явищ. Типи самогубств. Теорія соціальної поведінки Вільфредо Парето. Почуття як глибинна основа людських дій. Теорія еліт. Циркуляція еліт як елемент підтримки соціальної рівноваги.

- 2.3 Психологічна та соціологічна думка другої половини XX- початку XXI ст.** Дж. Морено: соціометрична революція, психодрама. Неофройдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже. Специфіка структурно-функціональної теорії Толкотта Парсонса. Концепція соціальної дії. Соціалізація і соціальний контроль як механізми інтеграції індивіда до соціальної системи. Функціональний аналіз Роберта Мертон. Р. Мертон про соціологічні теорії середнього рівня. Феноменологічна соціологія Альфреда Шюца: поняття життєвого світу та повсякденності.

3. Методи психології та соціології

- 3.1. Планування та забезпечення якості дослідження.** Наукові дослідження: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет. Програма дослідження: структура документу, основні пункти, етапи дослідження. Тлумачення, концептуалізація, операціоналізація основних понять дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні. Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність. Типи валідності (змістовна, критеріальна, конструктивна), валідизація. Забезпечення надійності.
- 3.2 Методи збору інформації.** Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний), планування, внутрішня і зовнішня валідність. Методи опитування: анкетування, інтерв'ювання. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до

різних питань. Формулювання питань і відповідей в анкеті). Інтерв'ювання (фокус-групові, глибинні, неформалізовані [історія життя, біографія, усна історія]. Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування. Соціометрія: особливості застосування та інструментарію (анкета, шкали), соціометричні індекси, матриці та соціограми. Аналіз документів. Контент-аналіз.

- 3.3 Методи аналізу емпіричних даних.** Вимірювання (за С. Стівенсом): визначення, види, рівні, шкали (номінальні, порядкові, метричні). Описова статистика. Міри центральної тенденції та міри варіації для шкал різних типів. Точкове та інтервальне оцінювання. Довірчий інтервал. Аналіз статистичного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції. Методи перевірки статистичних гіпотез. Лінійна регресія (парна та багатовимірна), факторний, кластерний аналіз.

4. Прикладні аспекти психології та соціології

- 4.1 Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних відносин.** Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ: та нові медіа: Інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Поняття ресоціалізації. Девіантна поведінка особистості. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки: поведінка, що не є схвалюваною іншими, що осуджується іншими, морально негативні прояви і вчинки, делінквентна поведінка, злочинна поведінка, деструктивна поведінка. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху. Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Структура ролі за В. Ядовим (когнітивна, афективна, конативна складові). Маргінальність соціальних ролей. Стать і гендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Гендерна ідентичність. Кризи гендерної ідентичності. Гендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Гендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм.

4.2 Особистість у життєвому та професійному просторі. Гра, навчання, праця як види діяльності. Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності). Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне вигорання. Поняття професійних криз. Спілкування як соціально-психологічний феномен. Спілкування як обмін інформацією (комунікативна сторона спілкування). Комунікатор, реципієнт, канал передавання інформації. Комунікативні бар'єри. Спілкування як сприймання, розуміння та оцінка партнерів спілкування (перцептивна сторона спілкування). Механізми міжособистісного сприймання: ідентифікація, соціальна рефлексія, стереотипізація. Каузальна атрибуція. Атитюд як соціальна установка. Спілкування як взаємодія (інтерактивна сторона спілкування).

Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Рольові конфлікти (гендерно-рольовий конфлікт, конфлікт між сімейними і професійними ролями). Стили поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування). Запобігання (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) конфліктів у різних сферах життєдіяльності. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

Соціальна організація як формальна група: характеристики, структура, функції організації. Управління. Управлінська діяльність. Лідерство та керівництво. Типологія лідерства. Стили керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.

Характеристика і актуальні проблеми сучасної сім'ї (нестабільність шлюбу, зниження народжуваності, матеріальне неблагополуччя). Функції сім'ї (репродуктивна, економічна, виховна, господарсько-побутова, комунікативна, дозвіллева, сексуальна, рекреативна, психологічного захисту). Види сім'ї: нуклеарна та розширена сім'я; патріархальна, матріархальна, егалітарна сім'я; моногамна та полігамна сім'ї. Шлюб і шлюбні стосунки. Сімейні кризи.

5. Психологічні та соціологічні виміри суспільства

- 5.1 Група як структурний елемент суспільства.** Поняття та головні ознаки соціальної групи. Класифікація соціальних груп (великі соціальні групи, середні соціальні групи, малі соціальні групи). Поняття великої соціальної групи. Класифікація великих соціальних груп (соціально-класові, соціально-демографічні, соціально-етнічні, соціально-професійні та соціально-територіальні). Натовп як велика стихійна група. Основні характеристики та типологія натовпу, соціально-психологічні особливості окремих його різновидів. Етнічні групи. Форми існування етносів та основні етнічні процеси. Поняття етнічної ідентичності та свідомості. Поняття малої групи. Класифікація малих соціальних груп (первинні / вторинні; формальні / неформальні; референтні / групи членства; квазігрупи). Структура малої групи. Динамічні процеси в малій групі. Утворення малої групи. Соціально-психологічний клімат групи. Конформізм, конформна поведінка і конформність. Згуртованість.
- 5.2 Соціальні та психологічні характеристики й форми організації суспільних процесів і явищ форми організації суспільних процесів і явищ.** Суспільна свідомість. Масова свідомість. Групова свідомість. Індивідуальна свідомість. Механізми соціально-психологічного впливу (наслідування, навіювання, переконання, зараження, чутки, мода). Поняття соціального інституту. Основні функції та характерні ознаки. Види соціальних інститутів: економічні, політичні, релігійні, культури та соціалізації й ін. Соціальна стратифікація та соціальні нерівності. Основні критерії соціальної стратифікації. Види нерівності (економічна, політична, правова, культурна, цифрова, мобільна та ін.). Соціальна мобільність: поняття, типи (вертикальна / горизонтальна), механізми, соціальні та психологічні чинники. Міграція як вид просторової мобільності: сутність, соціальні та психологічні характеристики.

Комплект завдань фахового вступного іспиту до магістратури за освітньою програмою «Управління соціальними комунікаціями» зі спеціальності С5 - Соціологія складається з 3 теоретичних питань науково-аналітичного характеру відповідно до предметної програми ЄФВВ з психології та соціології.

3. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Соціологія як наука: об'єкт, предмет, структура, функції соціології. Мультипарадигмальність соціології.
2. Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології. Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.
3. Позитивізм в соціології.
4. Психологія натовпу Гюстава Лебона. Теорія наслідування Габріеля Тарда. Психологічний механізм наслідування як ключ до пояснення соціальної поведінки.
5. Основні положення символічного інтеракціонізму.
6. Психоаналітична теорія Зигмунда Фрейда.
7. Соціологічні погляди В. Парето.
8. Соціологічна концепція Е. Дюркгейма.
9. Соціологічна концепція М. Вебера.
10. Соціологічна теорія Т. Парсонса. Модель суспільства в соціологічній теорії Т. Парсонса.
11. Р. Мертон і його внесок у розвиток соціології.
12. Соціологічна концепція Я. Морено.
13. Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура).
14. Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом).
15. Концепція соціального характеру Е. Фромма.
16. А. Шюц і теорія повсякденності.
17. Сутність конкретно-соціологічних досліджень, їх місце і роль в соціології.
18. Види соціологічних досліджень.
19. Програма соціологічного дослідження: мета, функції, основні елементи.
20. Методологічний розділ програми соціологічного дослідження.
21. Загальна характеристика методів збору соціологічної інформації.
22. Процедурний розділ програми соціологічного дослідження.
23. Вибірковий метод в соціології: сутність і основні поняття.
24. Проблема вимірювання в соціології.

25. Типи шкал і правила їх конструювання.
26. Метод опитування, його різновиди, переваги і недоліки.
27. Анкетування: сутність, особливості підготовки і проведення.
28. Інтерв'ювання: специфіка використання в соціології, типи.
29. Метод спостереження в соціологічних дослідженнях.
30. Методи аналізу документів в соціологічних дослідженнях.
31. Тестування як метод збору соціологічної інформації.
32. Соціальний експеримент, його структура, типологія.
33. Біологічні передумови, соціальні умови та чинники психічного розвитку особистості. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості.
34. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя
35. Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних відносин. Соціалізація особистості. Суб'єкти та агенти соціалізації. Поняття ресоціалізації.
36. Девіантна поведінка особистості. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки.
37. Соціальні статуси: поняття та види.
38. Соціальні ролі: поняття та види. Структура ролі за В. Ядовим. Маргінальність соціальних ролей.
39. Стать і гендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Гендерні стереотипи: поняття та види.
40. Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне виго-
рання.
41. Спілкування як соціально-психологічний феномен. Спілкування як обмін інфо-
рмацією (комунікативна сторона спілкування). Комунікативні бар'єри.
42. Спілкування як сприймання, розуміння та оцінка партнерів спілкування (перцептивна сторона спілкування). Механізми міжособистісного сприймання: ідентифікація, соціальна рефлексія, стереотипізація.
43. Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів. Стили поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування).

44. Соціальна організація як формальна група: характеристики, структура, функції організації.
45. Управління. Управлінська діяльність.
46. Лідерство та керівництво. Типологія лідерства. Стили керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний).
47. Характеристика та актуальні проблеми сучасної сім'ї. Функції сім'ї.
48. Види сім'ї. Шлюб і шлюбні стосунки.
49. Поняття та головні ознаки соціальної групи. Класифікація соціальних груп (великі соціальні групи, середні соціальні групи, малі соціальні групи).
50. Суспільна свідомість. Масова свідомість. Групова свідомість. Індивідуальна свідомість. Механізми соціально-психологічного впливу.
51. Поняття соціального інституту. Основні функції та характерні ознаки. Види соціальних інститутів.
52. Соціальна нерівність, структура і стратифікація: визначення і підходи.
53. Соціальна мобільність: поняття, типи, механізми, соціальні та психологічні чинники. Форми, види і роль соціальної мобільності в сучасному суспільстві.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7700/Bogdan_SocResearch.pdf
2. Горлач М. та ін. Соціологія : Підручник. Київ : Вид-во «Центр навчальної літератури», 2019. 808 с.
3. Гуменюк Л. Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 784 с.
4. Зарубіжна соціологія (XX – початок XXI ст.): хрестоматія / відп. ред. В. Г. Городяненко. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2011. 656 с.
5. Історія української соціології : навчальний посібник; за заг. ред. Батаєвої К., Бурлачука В., Степаненка В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
6. Култаєва М. Д. Західноєвропейська теоретична соціологія XX століття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; за ред. В. С. Бакірова. Харків, 2014. 294 с.

7. Лукашевич М. П. Соціологія. Основи загальної, спеціальних та галузвих теорій : підручник. Київ : Каравела, 2016. 544 с.
8. Мусієздов О. О. Історія української соціології: Навчально-методичний посібник. Харків, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2012. 213 с.
9. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування в соціології. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
10. Соціологія: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко, М. С. Труш, В. Ф. Ятченко. Київ: ДУТ, 2019. 235 с.
11. Соціологія : Підручник. 5-те вид.; за ред. В. М. Пічі. Львів : «Новий Світ — 2000», 2024. 279 с.
12. Соціологія XIX –початку XX століття: хрестоматія. За ред. В.Г. Городяненка. Дніпропетровськ: вид-во ДНУ, 2014. 628 с.
13. Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник; за заг. редакцією В. М. Пічі. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 658 с.
14. Шевченко З. В. Соціологія: Навчально-методичний посібник. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2023. 72 с
15. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів : Колір ПРО, 2020. 800 с.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

відповіді вступного іспиту оцінюються за 200-бальною шкалою
(де 100 балів – **СКЛАВ**) за наступними вимогами:

Глибоке знання теоретичного матеріалу, сутності основних категорій, концепцій та теорій соціології і психології; демонстрація вміння аналізувати явища і процеси, використовуючи відповідні методи дослідження; здійснювати психологічні й соціологічні виміри суспільства, діагностику та інтерпретацію соціальних та психологічних характеристик і форм організації суспільних процесів і явищ, причин їх виникнення та наслідків; застосовувати наукові знання, соціологічні та психологічні методи для розв’язування завдань соціології та психології.	170-200
--	---------

Добре знання теоретичного матеріалу, сутності основних категорій, концепцій і теорій соціології та психології; сформоване на достатньому рівні вміння: аналізувати явища і процеси, використовуючи відповідні методи дослідження; здійснювати психологічні й соціологічні виміри суспільства, діагностику та інтерпретацію соціальних та психологічних характеристик і форм організації суспільних процесів і явищ, виявляти їх причинно-наслідкові зв'язки, використовуючи методи дослідження соціальних процесів.	130-169
Задовільне знання основних категорій, концепцій і теорій соціології та психології, не сформоване на достатньому рівні вміння: аналізувати прикладні аспекти соціології і психології, використовуючи відповідні методи дослідження; здійснювати психологічні й соціологічні виміри суспільства на рівні інтерпретації сутності їх основних характеристик, розкриття причинно-наслідкових зв'язків соціальних процесів.	100-129
Незадовільне знання теоретичного матеріалу, сутності основних категорій соціології і психології; демонстрація невміння аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи концепції і теорії соціології і психології, наукові методи дослідження.	0-100